

KÜRESELLEŞME

Nesrin YILDIRIM
MÜ Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Öğretim Görevlisi

ABSTRACT: Die Globalisation entstand Ende der 80'er Jahre, seitens des Westens. Sie bezweckt die Einheitlichung des Weltwirtschaft dadurch, dass die jegliche Einschränkungen seitens des Staates aufgehoben werden, so dass das Kapital, die Produktion und die Technologie auf der Welt frei warden können. Hierzu sollen die staatlichen Unternehmungen privatisiert und die Gelder konteütibel werden und die einheimischen Privatunternehmer sollen sich an die Weltwirtschaft durch Konkurrenz anschliessen.

Die unterentwickelten Länder hoffen von der neuen Weltwirtschaftsordnung, ihren verspaeteten technologischen und kapitalistischen Stand zu verbessern. Hierbei besteht aber auch die Gefahr der Transformation von Unterentwickelten Ländern zu Gunsten der entwickelten Länder. Denn es darf nicht außer Acht gelassen werden, dass die entwickelten Länder zur Zeit der Globalisation nicht naeher kommen und im Gegenteil dessen, sich in dreier Blocks wie NAFTA, APEC und AB festhalten.

I.GİRİŞ

Küreselleşme (Globalizasyon) adlı ile anılan yeni dünya düzeni 1970'li yılların sonu, 1980'li yılların başında ABD'de kamunun piyasa ekonomisinden el çekmesi gerektiğini ileri süren muhafazakarlarla başlamıştır.

ABD'de Reagencomis adıyla anılan ve serbest dünya ekonomisini oluşturmayı amaçlayan politikalar Batı Avrupa'ya İngiltere yoluyla Başbakan Thatcher'in politikalarıyla girmiştir. Bu dönemde gelişmekte olan ülkeler borç ödeyemez durumda idiler. IMF ve Dünya Bankası gibi kredi veren finans kurumları yoluyla gelişmekte olan ülkelere, Merkez ülkelerin hedefledikleri politikalar sokuldu ve serbestleşme politikaları Garboçov'un iktidara gelmesiyle Doğu Bloku'na yayıldı. 1980'li yılların sonunda komünist rejime sahip ağır dış borç içinde bulunan ülkeler Merkez'in kredi kurumlarından kredi alabilmek için serbest piyasa ekonomisini şeklen de olsa kabul ettiler.

Sonuçta on yıl gibi kısa bir sürede serbestleşme akımı dünyanın büyük bir bölümüne yayılmış oldu. Bu gelişmelerin dışında kalan ülkeler ise dışlanmamak için aynı yola başvurdular[1].

II. KÜRESELLEŞMEYİ YARATAN GELİŞMELER

Serbestleşme-Küreselleşmeyi yaratan merkez içi ticari çatışmalar kısaca şu gelişmeleri göstermiştir:

Japonya yanına Asya Kaplanları'nı da alarak Uzak Doğu'da bir güç merkezi oluşturmuştu. Uzak Doğu'da yeni oluşan bu güç merkezi rekabet gücü ve teknolojik birikimi yüksek dinamik bir gücü. Güney Kore dışında kalan Asya Kaplanları Çin kökenliydi ve bir milyarı aşkın nüfusuyla Çin halk Cumhuriyeti bu insanların finans. sermaye ve ticari faaliyet kaynağı olmaya adaydı. Ayrıca bu ülkelerde ithalat, ihracat, teknolojik gelişme her türlü devlet desteğiyle yürütülüyor ve başta ABD olmak üzere dünya pazarlarını mallarıyla besleyebiliyorlardı.

Bu dönemde önemli bir diğer gelişme Avrupa Topluluğu ile ilgiliydi. AT, 1977'den sonra tarım ürünlerini destekleyerek dünya pazarlarına sunmaya ve kendi tarım pazarlarını kapatmaya başladı. AT tarım pazarları ABD'ye kapanırken, ABD üçüncü ülkelerin pazarlarında da mali destekli AT tarımıyla rekabet etmek durumundaydı. Yine dört AT üyesi ülke birleşerek ve 40 milyar dolar sübvansiyonla jet yolcu uçakları üretmeye ve ABD'nin iki büyük uçak şirketi Lockheed ve Mc Donald Douglas'ın dünya tekeline kırmaya başlamışlardı. Ayrıca AT üye sayısını 1980'lerde 12'ye çıkardı. Diğer Avrupa ülkelerini de bünyelerine alıyordu. 1 Kasım 1993'de Manstricht Antlaşması'yla Avrupa Topluluğu, Avrupa Birliği'ne dönüştü ve böylece siyasal birliğe giden yol açılmış oldu. Avusturya, İsveç, Finlandiya, Norveç tam üyelik için 1992'de başvurdular. Ayrıca üç Doğu Avrupa ülkesi 2000 yılından sonra tam üyeliğe geçeceklerdir. Ayrıca AT çok sayıda gelişmekte olan ülke ile tavizli ticaret antlaşmaları imzalamıştı.

Bu gelişmelerin paralelinde ABD önce Kanada ve daha sonra Meksika'yı da dahil ederek NAFTA Birliği'ni oluşturdu ve 1993'de NAFTA üyeleriyle APEC (Asya-Pasifik İşbirliği) üyelerini San Fransisco'da bir araya getirdi. Böylece NAFTA APEC'in, AB'ne yeğlediğini gösteriyordu[1].

Yeni dünya düzeni Küreselleşme'de ortaya çıkan üç merkezin bütünleşmeleri farklılık arz etmektedir.

AB, EFTA ve üç Doğu Avrupa ülkesinin katılımıyla 2000 yılı sonrası 20 kadar ülkenin gevşek bir siyasal sistem içinde ekonomik bütünleşmelerini içerirken APEC Japonya çevresinde, Japon ihracat ve yatırımlarının motorunu oluşturduğu bir Yen sahasıdır. Japon yatırımlarının tutarı 1992'de Singapur, Çin, Hong Kong, Tayland, Güney Kore, Tayvan, Malezya,

Endonezya ve Filipinlerde toplam olarak 7 milyar dolardır.

EFTA ve NAFTA gibi birlikler ise serbest sermaye hareketlerini kendi aralarında gerçekleştirmek üzere kurulan, üçüncü ülkeler karşı ortak gümrük girişimleri olmayan parasal ve siyasal bütünleşme içinde bulunmayan birliklerdir.

Yine bu birlikleri birbirinden ayıran temel bir öncelik de Avrupa Birliği etnik köken ve kültür birliğine dayanırken, APEC'in her renk, dil ve dinden insanın ayırım gözetmeksizin kendi aralarında işbirliği içinde bulunmaları, ABD'nin tavrı ise etnik ve kültürel ayrımcılığı ikinci plana atmış ve ekonomik çıkarları ön plana çıkarmış durumdadır[1].

Bugün merkez ülkeler, gelişmekte olan ülkelere ortak girişimcilik şeklinde yatırım kararları almaktadırlar. Uluslarüstü müteşebbislik şekilleri ise işbirliğine dayanmaktadır. Bu işbirliği kısaca, hammadde temininde işbirliği, mal ve hizmetlerin pazarlanmasında satış işbirliği, araştırma ve kalkınmada işbirliği, uzun vadeli yatırımlarda ve mali yatırımlarda işbirliği, yeni fabrikalar kurarken veya mevcut fabrikaları kullanırken üretimde işbirliği olarak kendini göstermektedir[2].

III. KÜRESELLEŞME NEDİR?

Küreselleşme, 1980'lerden sonra ortaya çıkan ulus-devlet anlayışını, geleneksel dünya değerlerini değiştirmeye yönelik, Batı merkezli, dünya ekonomisini tek bir bütün olmaya yönelen iktisadi bir süreçtir. Bu sürecin temelinde sermaye hareketlerinin üretim, ticaret ve teknolojinin uluslarüstü bir nitelik kazanması bulunmaktadır. Bu ise, dünya ekonomisinin serbest ticaret ve uygun işbölümü şeklinde bütünleşmesi sonucunu getirmektedir[3].

Küreselleşme süreci, bütün ülkelerin dünya pazarlarıyla bütünleşmelerini beraberinde getirmektedir. Kısaca mal, hizmet ve sermaye hareketlerinin tam serbestleşmesini, dış ticaret ve fiyatların devlet müdahalelerinden tamamen arındırılmasını, paraların konvertibilitesinin sağlanmasını, devlet tekelinin kaldırılması paralelinde kamu teşebbüslerinin özelleştirilmesini ve özel girişimin rekabet yoluyla dünya ekonomisine katılmasını içeren yeni bir dünya düzenidir[1].

Çevre ülkeler için ise yeni dünya düzeni küreselleşme, merkez ülkelerin, çevre ülkeleri kendi çıkarları doğrultusunda dönüştürme süreçlerini içermektedir. Teknolojik know-how ve dünya paraları Dolar, Mark ve Yen'e sahip olan merkez ülkeler, çevre ülkelerin üretim süreçlerini, tüketim kalıplarını, devlet, para kredisi, dış ticaret gibi kurumlarını değiştiren eylemlerde bulunmaktadır. Çevre ülkelerin liberalleşmeleri IMF ve dünya bankası gibi finans kurumlarıncada teşvik edilmekte ve çevre ülkelerin fon talepleri liberalleşme

derecelerine bakılarak karşılanmaktadır. Çevre konumundaki ülkeler ise, yeni dünya düzeni ile teknoloji ve sermayenin bölgelerine aktarılmasını ve gecikmiş kalkınmalarını sağlamayı umut etmektedir[3].

IV. KÜRESELLEŞMENİN ULUSLARARASI İŞBÖLÜMÜNDEKİ YERİ VE KUTUPLAŞMA

16-18.YY.Batı Avrupa için kolonyal ekonomilere dayalı bir ekonomik sistemdir. Batı Avrupa tekstil, metal, gemi, silah gibi imalat sektörlerinde gelişirken, doğu Avrupa tahıl üretiminde Peru, Meksika gümüş, Karayipler ve Brezilya şeker kamışçılığında uzmanlaşıyorlardı.

18-19.YY. İngiltere buharlı makineler, demiryolları ve pamuğa dayalı endüstrilerde yoğunlaşırken, ABD'nin güney eyaletleri köleliğe dayalı ham pamuk üretimini gerçekleştiriyor, Çin ve Japonya Afyon savaşları nedeniyle Dünya ticaretine açılıyor, Osmanlı'da ise toprak kazanımlarından yola çıkan sistem çöküyordu.

Bu dönem klasik sömürge ekonomisi dönemidir. Sömürgelerden hammadde sağlanıyor, ara maddeler merkezde mamul madde haline dönüştürülüyor ve tekrar çevreye satılıyordu. Bu dönem yoğun insan ve sermaye akımına sahne olmuş ve dünya ekonomik entegrasyonu sağlanmış bir dönemdir[4].

Almanya'da Bismark, Fransa'da hükümet darbesi, Amerika'da iç savaş, merkezi ve koruyucu eğilimleri güçlendirir. 1920'den itibaren liberalizm gelişir, 1970'lerde uygulamaya konulan sosyal mevzuatlarla merkez ülkelerde refah artar. Bu ise Avrupa ve ABD'ye 10 milyon dolayında işgücü akımına yol açar. Bu dönemde Avrupa, ABD ve Japonya'da imalat sanayii, Amerika, Afrika ve Asya'nın sanayileşen kesimlerinde ise hammaddelerin ihracata yönelik üretimi görülür. Bu devrede merkez ülkeler ihtisaslaşmakta ve ölçek ekonomisine doğru gitmektedirler.

Bu devre, Ricardo'nun mukayeseli üstünlükler paralelinde bir ihtisaslaşma dönemidir. İhtisaslaşmayla hedeflenen üretim maliyetini düşürmek, refah düzeylerini artırmak ve büyüme hedeflerine ulaşmaktır[5].

ABD, Rusya ve Latin Amerika aşırı korumacılık, Almanya, Fransa ve Japonya kısmi korumacılık uygulamakta. Japonya'da devlet ekonomisi aktif olarak düzenlenmektedir.

Bu devrede 1917 Bolşevik ihtilaliyle, liberal ekonomiler için bir pazar kapanmıştır. 1929'da büyük ekonomik buhranı yaşanmış ve korumacılık yayılmıştır. İngiltere serbest ticaret öncülüğünü 1932'de bırakmıştır. Amerika'da yeniden dağıtım, Almanya'da Faşizm ağırlık kazanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'na kadar korumacılık uygulanmış ve Dünya ticareti çok taraflı niteliğini kaybederek yerini ticarete bırakmıştır.

II. Dünya Savaşı Avrupa'nın üretim kapasitesini tahrip etmiştir ve ABD dünyanın ekonomik ve siyasal hakim gücü haline gelmiştir. Uluslararası yeni bir paylaşım sistemi ABD' öncülüğünde ve dünya ekonomisini yeniden liberalleştirme amacıyla uluslararası örgütler kurulması çalışmalarına başlanmıştır.

Dünya ekonomisinin canlandırılması için 1944'de Bretton Woods Konferansı toplanmış ve milletlerarası ticareti engelleyen koşulları azaltmak yolunda kararlar alınmış ve ABD 1950'li yılların ortalarında Kıta Avrupa'sına hibe ve krediler vermiştir. Bunların en ünlüsü Marshall yardımlarıdır.

Ayrıca dünya ekonomisindeki entegrasyonu siyasal ve ekonomik açıdan destekleyen kuruluşlar oluşturulmuştur. Birleşmiş Milletler (UN), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (IBRD), Uluslararası Çalışma Teşkilatı (İLO), Gıda ve Tarım Teşkilatı (FAD), Gümrük Tarifesi ve Ticaret Genel Anlaşmaları (GATT)[4].

Fakat petrol fiyatlarının yol açtığı kriz, ABD'nin Vietnam bozgunu sonucu ortaya çıkan enflasyon Bretton woods sisteminin çöküşü ve para piyasalarına yönelmişler, sermaye hareketleri uluslar üstü bir eğilime girmiş, büyümenin yerine, makro ekonomik denge ve arzın çeşitlendirilmesi hakim olmuştur[5].

1980'li yıllarda gelişmekte olan ülkelerin dış borçlarının yüksek boyutlara ulaşarak, dünya finans sistemini tehdit eder hale gelmiştir. Diğer taraftan uluslararası sermaye akımları ticari sınırları zorlamakta ve bu sermaye akımlarına bağımlı hale gelen ülkelerin ekonomik, mali, hatta siyasal seçeneklerini sınırlayıcı etki yapmaktadır. Ülkeler politikalarını oluştururken, uluslararası para ve sermaye piyasalarını dikkate almak durumuyula karşılaşmaktadırlar[6].

90'lı yıllar, serbest rekabetin GATT türü anlaşmalarla tüm engellerden arındırılmasını ve dünya ölçeğinde uygulanmasını savunan küreselleşme ile dış ticarete bölgesel serbesti esasına dayalı korumacılık politikalarını içeren Kutuplaşma (Polarizasyon) alternatiflerini ortaya çıkarmıştır.

Kutuplaşma olgusu ise karşımıza Merkez ülkelerin kendi birliklerini oluşturması şeklinde çıkmaktadır.

AB, ABD ve Japonya'nın kendi ekonomik, coğrafi alanlarında gittikleri ekonomik birleşme eğilimlerine Kutuplaşma denmektedir.

Ekonomik bloklaşma hareketinin baş aktörlerini AT, ABD ve Japonya oluşturmakta ve bu ekonomiler birbirlerine bağımlı olduklarından, aralarındaki ilişkiler önem arz etmektedir. Bu üç ekonomik güç, ticareti kendi aralarında yürütürlerken, çevre ülkeler ticaretlerini bu üçeyle yürütmektedirler[7].

Bu bloklarda özetle şu uygulamalar mevcuttur: AT içe dönük politikaları uygulamaktadır. ABD ise bu yola başvurmak eğilimindedir. Japonya önderliğindeki yeni sanayileşen ülkeler ise rekabetçi bir blok şeklinde göze çarpmaktadırlar. Fakat bunu gerçekleştirmiş değildiler. Japonya gevşek bir blok taraftarıdır. Kendi iç pazarlarını G. Kore ve Tayvan'a dahi açmamaktadır.

Günümüzde tek hakim ekonomi bulunmamakta, kutuplaşma paylaşım sistemi olarak ortaya çıkmaktadır. Kutuplaşma ülke ve ülke gruplarının birbirlerine karşı rekabet üstünlüğü sağlama aracıdır.

Küreselleşme, Kutuplaşma olgusundan etkilenmektedir. Küreselleşme serbest rekabeti sağlayan tüm şartlarıyla uygulanamayacaktır. Kutuplaşma ise içe dönük politikalar içerdiğinden, ülke ve bloklararası ticareti kısıtlamaya dönük politikalarla yüksek oranda başarılı olamayacaktır. Kısaca kutuplaşma, küreselleşmenin ön hazırlık safhası olarak, ekonomilerin rekabet güçlerini geliştirdikleri bir safha olarak görülmektedir. Daha sonra küreselleşme olgusunun yeryüzünde hakim olabileceği varsayılmaktadır[8].

V. KÜRESELLEŞMENİN ÖGELERİ

Küreselleşmenin başlıca öğeleri teknolojik küreselleşme ve finansal serbestleşmedir.

Küreselleşmenin temelini teşkil eden bu öğeler kısaca incelenecektir.

V.1. Teknolojik Küreselleşme

Küreselleşme, üretim sistemi ve iş organizasyonlarında oluşan teknolojik değişimle başlamıştır.

1920'lerde Amerika'nın geliştirdiği Fordist ya da geleneksel üretim sistemi yığınsal üretime dayanıyordu. Fordist üretim tarzı 1970'lerde işlevselliğini yitirerek yerini Toyota başta olmak üzere Japon üreticilerince oluşturulan yığınsal özel sipariş modeline (agile production) bıraktı. Yığınsal özel sipariş modelinin amacı, istikrarsız ve hızla değişen otomobil pazarına uyum sağlamaktır. Yığınsal özel sipariş modeli, yatay entegrasyon ve esnek üretim sistemini içeriyordu. Fordist üretimde ise yığınsal kitlesel üretim, dikey entegrasyon ve katı bir üretim sistemi mevcuttu.

Yeni yığınsal özel sipariş modelinde mamulün hayat eğrisini kısaltmak üzere başlatılan araştırma ve geliştirme çalışmaları dünya ölçeğinde geliştirildi. Bunun için Ford, Jaguar, Lancla-Saab, Volvo-Renault ile işbirliğine ve yatırımlara gidildi. Küresel üretimin temelini grup çalışması, üretim hızı, üretim esnekliği, vaktinde teslim ve yüksek kalite oluşturuyordu.

Tüketicilerin aynı yaşam biçimine yönelerek, ürünleri en iyi kalite ve en ucuz fiyatla edinme istekleri, firmaları birleşmeye itmekteydi. Zira küresel ölçekte yetersiz kalan firmalar, ulusal ve yerel pazarlarını dünya markalarına tüketmek durumunda kalıyorlardı. Dünya

markalarını oluşturan çok uluslu şirketler dünya pazarının arz ve talebi üzerinde oligopol oluşturmaktaydılar[9].

Üretim sistemindeki değişimin yanısıra, entegre devreler, yarı iletkenler gibi mikro elektronikteki gelişmeler, üretimde programlanabilir otomasyon teknolojileri, bilgisayar destekli nümerik kontrollü makineler, bilgisayar destekli tasarım ve üretim sistemleri hem üretime kalite getirdiler, hem de karar alma sürecine esneklik katarak, hızla değişen talebe cevap vermeyi sağladılar.

Yeni üretim sistemi, Post-Fordizm, Toyotizm ya da yalın üretim sistemi (LPS), esnek üretim sistemi (FMS) gibi çeşitli adlarla anılmaktadır.

Teknoloji bir taraftan üretim tabanını değiştirirken, diğer taraftan da yeni ekonomik alanlar yaratmaktadır. Örneğin, enformasyon teknolojisi, ileri malzeme teknolojileri, biyoteknoloji, gen mühendisliği.

Bu faaliyet alanları yüksek derecede yayılma özelliğine sahiptirler ve teknolojik küreselleşmenin en önemli dinamiğini oluşturmaktadırlar. Zira, bu faaliyetlere uyum zorunluluğu bilhassa gelişmekte olan ülkeler için ivedilik arz etmektedir. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerin bilim, sanayi ve teknoloji ve dönük stratejilerini oluşturmaları, beşeri sermaye birikimini sağlamaları hayati önemdedir. Fakat teknolojik küreselleşmede uluslarüstü şirketlerin stratejileri kendi ülkelerindeki ücret, vergi iş güvenliği, çevre koruma gibi maliyet artırıcı etkileri bertaraf etmek üzere planlanmakta ve bunu sağlamak üzere üretim çevre ülkelere kaydırılmaktadır. Çevre ülkelerle, uluslarüstü şirketlerin ilişkilerinde çevre ülkelerin serbestleşme dereceleri de önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Kontrolsüz bir şekilde dışa açılmış bir ülkede, kambiyo ve ticaret rejimlerindeki serbesti, kısa vadeli portföy yatırımlarını teşvik ederek yüksek karlar bırakmaktadır[3].

V.2. Finansal Serbestleşme

Finans serbestleşmenin temelinde fordist üretim sistemiyle kitlesel üretimin karlı olmaktan uzaklaşması bulunmaktadır. Bunun sonucunda sermaye reel ekonomiden finans sektörüne yönelmiştir.

Finansal piyasalarda serbestleşme 1970'li yıllarda ABD, İngiltere, Japonya'nın başını çektikleri hareketle başlamış ve daha sonra bu serbestleşmeye Latin Amerika ve pek çok çevre ülke de katılmıştır.

1980'lerde 3-4 milyar dolar olan dünya portföy yatırımları, 1994'de 100 milyar doları aşmıştır. Bugün dünya finans piyasalarında günde 1 trilyon dolar spekülasyon para hareketinin bulunduğu tahmin edilmektedir. Fonlar uluslarüstü şirketler tarafından yönlendirilmekte ve spekülasyon para, kar oranı yüksek, riski düşük alanları seçmektedir. Bu özellikteki alanlar

merkezde hizmet sektörü ve yüksek teknoloji gerektiren imalat sanayii dallarıdır. Çevrede ise yüksek karlı, az riskli alanlar olarak finans, ulaşım ve telekomünikasyon gibi hizmet sektörleri tercih edilmektedir. Ayrıca bu sektörler Dünya Bankası tarafından da desteklenmektedirler. Dünya Bankası desteği ise finansal küreselleşmeye ivme kazandırmaktadır.

Finansal piyasaların serbestleşme süreci, finansal piyasalarda kontrol ve kısıtlamaların kaldırılması, para ve kambiyo rejiminin serbestleşmesi, futures, options, swap gibi yeni finansal araçların ortaya çıkarak finansal araç çeşitlenmesinin artması, kurumsal yatırımcılar, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin bu alana uygulanmasıyla elele gitmektedir.

Finansal küreselleşmeye ivme kazandıran diğer bir etken ise iç ve dış borç baskısı içinde bulunan çevre ülkelerin fon talepleridir. Çevre ülkeler fon ihtiyaçlarını karşılamak üzere yüksek faiz, düşük reel döviz kuru uygulamaktadırlar. Bu uygulamalarla arbitraj marjı, yükselmekte ve çevre ülkeye sıcak para olarak da adlandırılan kısa vadeli sermaye girişi hızlanmaktadır. Finansal serbestleşmenin, çevre ülkelere diğer bir etkisi ise özelleştirme konusunda yaşanmaktadır. Dış ödemeler ve kamu kesimi açıklarıyla, bir girdap içinde bulunan çevre ülkeler krizden kurtulmak için kamu kesimini küçültüp özel girişimciliği ön plana çıkarmaya çalışmaktadırlar. Bunun yanısıra, çevre ülkelerde yerel sermaye piyasaları ve borsaların güçlendirilmesine çalışılmaktadır[3].

VI. KÜRESELLEŞME SÜRECİ

Ulusal bir ekonomi, küreselleşme sürecine yapısal ayarlama ile başlamakta, bu süreci yer değiştirme (Delokalizasyon) izlemekte ve nihayet dünya ekonomisiyle bütünleşme ile sona ermektedir.

VI.1. Yapısal Ayarlama

Yapısal ayarlama 1970'li yıllarda petrol krizi ile başlar. Petrol krizi enerji sektörünü çeşitlendirme ve petrolü ikame etmek amacıyla üretim ve sanayi dokusundaki değişmelere sebep olmuştur. Bu devre merkez ülkelerin kendi sanayilerini teşvik sistemleriyle kurdukları, çevre ülkelere ise dışa açılma politikaları için baskı yaptıkları bir süreci oluşturmaktadır. Fakat, korumacı önlemlerle rekabet üstünlüğünü yitiren sanayii sektörlerini koruma, verimlilik görüşünün dışarıda kaldığından, çevre ülkeler de bu tarz uygulamalara başvurular, Yapısal ayarlama görülen ilk aşama, bazı sektörlerin seçilmesi ve bunların selektif teşviklerle rekabet güçlerinin artırılmasıdır. Bu sektörler dışında kalan sektörlerin ise ulusal ekonomi yapısından silineceği ve ortaya çıkan işsizlik gibi sosyal sorunların zaman içerisinde giderileceği iddia edilmektedir. Fakat çoğunlukla emek-yoğun sanayilerde gerçekleştirilen bu tür yapısal ayarlamalar içerdikleri sosyal sorunlar nedeniyle çok zor yürütülebilir niteliktedirler. Genellikle

bu nedenler yapısal değişiklikleri piyasanın kendi dinamiklerine bırakma ve ortamı hazırlama sonucunu getirmektedir. Yapısal ayarlama sürecinde Kamu'nun, özelleştirme hareketlerine hız vermesi, fiyat kontrollerini kaldırarak serbest kur ve kambiyo sistemlerine geçmesi, enerji, telekomünikasyon, mesleki eğitim gibi konularda altyapı tesisine hız verilmesi, sosyal koruma ve sosyal güvenlik sistemine kısıtlamalar getirilmesi şeklinde kendini göstermektedir[5].

VI.2. Yer Değiştirme (Delokalizasyon)

Yer değiştirmeden, rekabet edemez konuma gelmiş sanayi dallarının, daha az gelişmiş ülke veya bölgelere kaydırılması delokalizasyon aşamasıdır.

Fakat, hem yapısal ayarlama, hem delokalizasyonu değişim süreciyle açıklamak mümkün değildir. Zira sermaye ve teknoloji getirenlerin beklentilerinin karşılanması durumu vardır. Sermaye ise, çevre ülkelere ancak merkezden daha yüksek kar elde ederse gelmektedir. Sermaye çekmede başlıca olumlu faktörler, pazarın büyüklüğü, doğal ve beşeri kaynakların zenginliği, ucuz işgücü, yabancı yatırımcıya uygulanan teşviklerdir. Bu faktörlerin karşısı şartlar ise sermaye üzerinde olumsuz etki yapacaktır; Örneğin iç pazarın yetersizliği veya mevcut pazarı elde tutmanın zorluğu, üretilen malın uluslararası nitelikte bir mal olması, işgücünün pahalı olması. Kamu'nun delokalizasyon müdahalelerini ise şöyle sıralayabiliriz: Bürokratik engellerin kaldırılarak, standart ve normlarda uyum sağlanarak sermaye hareketlerine destek verme, vergi ayrıcalıkları tanıma, teknoloji transferine izin verme, patent, isim hakkı ve lisans mülkiyetine önem verme, teknik norm ve standartlara özen gösterme, uluslararası rekabeti sağlama; ayrıca politik istikrar, mülkiyet ve kar transferlerini serbest bırakma, uluslararası şirketleri hedefleyen kararların içeriği, hükümetin hedeflerine ulaşmada karşılaşılabileceği ekonomik sorunların içeriği[5].

VII-SONUÇ

Küreselleşme, yeni dünya düzenidir. Yeni dünya düzeni dünya ekonomisini tek bir bütün olmaya yönelten iktisadi bir süreçtir. Sermaye hareketleri başta olmak üzere üretim, ticaret ve teknoloji uluslararası bir nitelik kazanmaktadır. Sermaye akımlarına bağımlı hale gelen ülkelerin ekonomik, mali, hatta siyasal seçenekleri sınırlanmaktadır.

Az gelişmiş ülkelere mal, hizmet ve sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesi, dış ticaret ve fiyatlardan devlet müdahalelerinin kaldırılması, özelleştirme yoluyla devletin küçültülmesi, paraların konvertibl edilmesi, özel girişimin rekabet yoluyla dünya ekonomisine katılması istenmekte ve AGÜ'lerin IMF ve Dünya Bankasından fon taleplerinin bu istekleri gerçekleştirme dereceleri ön plana alınarak cevaplanmaktadır.

Diğer taraftan Avrupa Birliği, A.B.D. ve Japonya kendi ekonomik-coğrafi alanlarında ekonomik birleşmeyi sağlayarak kutuplaşmaya gitmekte ve kendi ekonomilerinin rekabet gücünü geliştirmek üzere ülkeler ve bloklar arası kısıtlayıcı ekonomik politikalar uygulanmaktadır. Hatta emek-yoğun sanayii dallarını özenle korumaktadırlar.

A.B.D., Japonya ve A.B.'nin oluşturdukları bloklar birbirine bağımlı haldedir. Bu üç ekonomik güç, ticareti kendi aralarında yürütürken, az gelişmiş ülkeler ticaretlerini bu ülkelerle yürütmektedirler.

Küreselleşme teknolojik ilerleme ile gündeme gelmiştir. Fordist üretim tarzının yerini yığınsal özel sipariş modeli almış ve mikro elektroniğe dayalı otomasyon ile az sayıda vasıflı işgücü ihtiyacı karşılar olmuştur.

Yeni teknolojiler AGÜ'nün yapısal işsizliğini artırıcı niteliktedir. Gerek gelişmiş ülkelerin korumacı tutumları, gerek emek yoğun üretimin teknoloji ile ikamesi ve gerek yeni teknolojilerin ölçek ekonomileri yaratmaları AGÜ ekonomilerini derinden sarsmaktadır. Diğer tarafta AGÜ'lerin vasıflı işgücü eksiklikleri ve hızlı nüfus artışları ile durum daha da kötüleşecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1]- Gülten KAZGAN; Yeni Ekonomik Düzen Türkiye'nin Yeri Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1995, 2. Basım, s.45.
- [2]-Intereconomics Görüş, TÜSİAD, Cilt: 15, Sayı:3, Mart 1987, s.13.
- [3]-Uğur ESER; Küreselleşme: Tehdit mi Yoksa Fırsat mı?, Ekonomik Yaklaşım, Kavram Yayınları, Ankara 1995, Yaz, Cilt:6, s.6.
- [4]-Yüksel ÜLKEN; 20.YY'da Dünya Ekonomisi: Günümüzün İktisadi Sorunları ve Başlıca Tahlil Aletleri, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992, s.44.
- [5]-Arif ESİN; Dünya'da Globalizasyon ve Af'nun Sanayi Politikası: Türkiye'ye Etkiler İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları (İKV), İstanbul 1992, s.26.
- [6]-Makro Ekonomi Ekonomik Politika (EP) Dergisi, Sayı: 2, 7-13 Aralık 1992, s.72.
- [7]-Leo TINDEMANS; Avrupa Birliği konusunda hazırlanan Tindemans Raporu. Çev: Oktay Kozluca, İKV Yayınları, N:2, İstanbul 1976, s.14.
- [8]-Oluç SARUHAN; Bloklararası Ticaret Savaşı, EP, Sayı:8, 17-24 Ocak 1993, s.43.
- [9]-Üretim devrim: Her Ürün Özel, Ekonomi Politika Dergisi, Sayı:2, 7-13 Aralık 1992, s.109-110.